

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. IX. Romana pecuniaria seù census vitalitii. De validitate vel invaliditate census vitalitii ob defectum fundi capacis; Et an hujusmodi census subjaceat Bullæ Pii V. super necessitate fundi ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

ditatis contractus inter debitorem & creditorem, præsertim verò ad effectum census fructuum durante emphyteusi, cum tunc secluso jure & interesse domini, ex eorundem auctorum sensu nil obstare videatur dicti actus validitati quoad ipsas partes, inter quas solum, finitis generationibus, atque factò casu devolutionis, oriri posset quæstio, quam usque adhuc occasio disputandam non dedit, An scilicet resolutò contractù ex deficientia fundi, debitor liberationem consequatur, vel potius creditori jus comperat reperendi sortem, undè quicquid sit de isto casu in ejus contingentiâ disputabili, cum in hac facti specie concessio duraret, non videbatur exceptio apra impedire assequutionem fructuum de quibus tantum erat quæstio.

Et quidem satis rari casus sunt, in quibus non data infectione debiti in sorte principali, sive non docto in continenti de tanta illicitorum fructuum solutione, quod eandem sortem consumperint, per exemptionem invaliditatis contractus censualis impediatur processus executivus super assequutione fructuum, quoniam semper creditor allegare potest dilemma, quod aut opposita exceptione obstante contractus est validus, & fructuum solutio denegari non potest, Aut exceptione subsistente est invalidus, & denegari non potest restitutio fortis, quam debitori potius expedit ita diminutè peti & respectivè solvi, Igitur semper debitor tenebitur ad solutionem ex eventu causæ declarandam, an in sortem vel in fructus solutio cedere debeat, & ita pluries ac pluries præcæpavi in Tribunali A. C. & in Signatura justitiæ.

Clarius verò in hac facti specie, Tum quia in contractu censuali, expressa quidem fuit qualitas emphyteutica in genere, sed non explicatum, an illa esset temporalis vel perpetua, & an ex pacto, vel merè hereditaria, unde non docto in creditore de explicita scientia omnium hujusmodi qualitatum & prohibitionum, ex quibus nullitas actus resultat, contra debitorem respondendum venit, saltem ad dictam obligationem præstandi fructus loco damnorum & interesse, cum delictum ex ejus parte inesse dicatur imponendo censum super re, super qua talem facultatem non habebat, Ideoque cum delicta in dubio præsumenda non sint, rectè debitor dicere potest se bona fide credidisse, quod debitor sufficientem facultatem habuisset, quodque emphyteusis esset talis, ut actus validitati non obstaret, Ad instar eorum, quæ habemus in contractu emptionis & venditionis, quod venditori imputandum est cur rei venditæ defectus non bene expresserit, atque ad speciem non deduxerit, sed tantum sub involucrio & verbis generalibus æquivocis apris continere talem qualitatem, quæ defectum excludat, ut in sua materia sub tit. de empt. & vend. ac est in jure notorium.

Tum certius ex iis, quæ longè post istam causam disputatam in proposito hujusmodi bonorum emphyteuticorum Abbatie Farfen. deducta fuerunt ad declarationem dictæ decis. 86. par. 5. rec. quod scilicet cum Ecclesia finitis generationibus non possit hæc bona pro se retinere, sed de necessitate teneatur renovare ultimi possessoris successoribus, etiam ad commodum creditorum, Hinc proinde, ex consuetudine introducta à necessitate commercii, bona prædicta quamvis concessa in forma pacti & providentiæ, ad instar alodialium redacta sunt, dum eorundem bonorum libera reversione ad dominum in prædicta decis. 86. firmata, respiciat solum ejus cautelam & prioritatem pro assequutione

Card. de Linc. de Censibus. Pars III.

laudemii seu caposoldi pro nova concessione, ut latius in d. Farfen. sub titulo de emphyteusi disc. 8. Arque hinc sequitur id nil obstare perpetuæ impositioni censuum durare debentium etiam post factum casum devolutionis, pro ea rata, pro qua salvo jure domini in laudemio seu caposoldo, remaneret capax, ita præsertim communi observantia docente, Ideoque nisi juxta consilium reus conventus se concordaverit, credo quod contra eum, & justè judicatum fuerit.

ROMANA

PECUNIARIA

SEU

CENSUS VITALITII

PRO

SEBASTIANO ANTINORO

CUM

CREDITORIBUS CARDINALIS

BURGHESII JUNIORIS.

Casus disputatus coram A. C. incertus est exitus, credo per concordiam.

De validitate vel invaliditate census vitalitii ob defectum fundi capax, Et an hujusmodi census subiaceat Bullæ Pii V. super necessitate fundi fructiferi, & capax, vel dari possit personalis. An per mortem creditoris fiat locus lucro fortis principalis, ubi debitor ex parte sua non implevit promissa, vel potius ex capite non implementi cesset lucrum; Et de aliis ad materiam census vitalitii.

SYMMA RIVM.

- 1 Acti series.
- 2 **F** Censu vitalitio nulliter creato non lucratus debitor sortem per mortem creditoris.
- 3 Idem de censu vitalitio facto ad favorem religiosi.
- 4 Item non est locus lucro, si debitor non implevit contractum.
- 5 Censu vitalitio an requiratur fundum, vel possit esse personalis de utraque opinione.
- 6 Ubi etiam fieri posset personalis, si partes voluerunt illum facere realem super fundo, isto cessante corrumpitur.
- 7 De ratione, ob quam in societate officii debitor, qui non implevit promissa, non faciat lucrum; Et quid in hoc censu.
- 8 In censu vitalitio fors est demortua, & per debitorem restitui non potest invito creditore, & quid de pacto rescissorio.
- 9 In contractibus nominatis, non implementum non causat resolutionem, sed solum actionem ad interesse.

B 3

10 Quando

- 10 Quando creditor non excusetur à restitutione pecuniae consumpta.
- 11 Si census vitalitius est nullus ex culpa debitoris, an debeantur fructus loco damnorum & interesse ad eandem rationem.
- 12 Restitutio fortis facta per debitorem de mandato iudicis loco implementi non causat extinctiōnem census.

DISC. IX.

E anno 1637. Cardinalis Petrus Maria Burgheſius Senenſis, quem ex motivo gratitudinis erga memoriam Pauli V. ac pro reſtitutione Cardinalitii galeri ab eo accepti, Urban. VIII. tanquam de dicti Pontificis familia, nulla tamen ut remota nimis conjunctione accedente, exiit ad Cardinalitiam dignitatem, impoſuit annuum cenſum vitalitium ſcutorum 800. ad favorem Marci Antonii Scalarum iſtius vitam pro ſorte principali ſcut. 8. m. habitorum in pecunia numerata in ipſo actu celebrationis instrumenti, quem cenſum impoſuit ſuper quibusdam bonis, quæ in Civitate Senarum poſſidere aſſeruit, libera, fructifera & capacia dicti annui redditus, ac majoris, & ſub pacto, ut contingente morte ipſius Cardinalis, ejus hæredes idoneum fidejuſſorem in Urbe præſtare tenerentur. Sequuta verò illinc ad breve tempus morte Cardinalis prædicti, Scarlatus egit contra hæredes coram A. C. pro præſtatione fidejuſſoris, ac aliàs loco damnorum & intereſſe ſibi concedi mandatum, quod obtinuit pro reſtitutione fortis, quam proinde dicti hæredes illi ſolve. unt cum obligatione de reſtituendo anterioribus, & potioribus & ad omne mandatum &c. Unde ſequuta etiam dicti Scarlati morte, poſteriores ejuſdem Cardinalis creditores, qui ob bonorum inſufficientiam in numero & reſpectivè quantitate notabili excluſi remanſerant in concuſſu, iudicium inſtituerunt coram A. C. contra Antinorum Scarlati hæredem pro reſtitutione d. d. ſcutorum 8. m. ex motivo lucri fortis ad favorem hæreditatis debitoris facti juxta naturam cenſus vitalitii, Atque aſſumpta deſuper diſputatione.

Scribens pro Antinoro reo convento, more Advocati dicebam, actorum prætenſionem fundari in ſola ratione lucri fortis prædictæ cui dupliciter locus non erat. Primò ob dicti cenſus nullitatem, qua poſita reſultat non poſſe ex parte debitoris prætendi luorum fortis, quia cum non entis nullæ ſint partes, atque quod nullum eſt, nullum poſſit effectum operari; Hinc ſequitur, ut ſublato de medio contractu prædicto pecunia ſub ejus nomine debitori data, remaneat ſub mutuo vero vel interpretativo, ſeu verius avocabiliſex conditione ſine cauſa, ut in ſpecialibus terminis pecuniæ datæ ad cenſum vitalitium per Religioſum non habentem ad id facultatem, ut non obſtante iſtius morte, debitor acceptam pecuniam reſtituere teneatur monaſterio ob contractus nullitatem firmavit Rota in Romana cenſuum 27. Maii 1652. coram Bichio imprefſ. dec. 253 par. 11. rec. confirmata 28. Aprilis 1654. coram Bevillaqua.

Secundò ex capite non implementi, cum ſequuta morte Cardinalis, hæres non præſtituſſet fidejuſſorem juxta formam conventionis, ideoque non poterat ex contractu non adimpleto reportare lucrum, ex iis, quæ in terminis Societatis officii ha-

bentur dec. 542. nu. 2. par. 4. rec. tom. 3. ubi latè Adden. nu. 23. cum ſequen. Piſanen. Societatis officii 30. Maii 1639. coram Rojas inter ſuas dec. 64. & ſapius, ut habeatur in ſua materia ſub tit. de Societate officii.

Nullitas autem deducebatur ex defectu fundi liberi, fructiferi & capacis, quoniam in facto verificabatur, bona ſuper quibus tanquam talibus debitor poſſeſſus erat cenſum imponere, eſſe fidei-commiſſaria, ita ut ſequuta ejuſdem debitoris morte, adhibitis exactis diligenſis per alios creditores nil repertum fuerit de bonis ejus liberis; Quinimò ceſſante vinculo, adhuc eo vivente nec erant dicti oneris capacia ob longè minorem fructum.

Et quamvis ſcribentes in contrarium ſatis inſiſterent, quod in caſu vitalitio iſtud requiſitum non eſſet neceſſarium, cum ille non cadat ſub Conſtitutione Pii V. neque videatur prohibutum eum eſſe perſonalem, ut in ſpecie cenſuit Rota dec. 514. poſt Cenc. de Cenſ. ac tenent plures relati per Leotar. de uſuris quaſt. 49. ex numer. 23. Atque mihi reſpectenti ad veritatem iſta opinio probabilis videretur, quoniam non videtur quid prohibeat dare uni mille ſub incerta alea præſtandi ejuſdem fortis partem ſingulis annis, cum in effectum, fructus qui percipiuntur ex iuribus vitalitiis, quamvis pro noſtro loquendi uſu nuncupetur talis, reverà non ſit acceſſio neque fructus, ſed potius diſtributa exactio fortis ſub incerto eventum, cum fructus dicatur ille, qui percipitur ſalva rei ſubſtantia, ex iis, quæ in propoſito officiorum vel locorum Montium vacabilium habentur deducta ad illorum materiam ſub tit. de Regalibus, Nihilominus, quod etiam in hoc cenſu vitalitio ſervari debeat Bulla Piana, ita ut perneceſſe requiratur fundus fructifer & capax, & non detur cenſus perſonalis, cæteris deductis probare conatur Leotar. dicta quaſt. 49. nu. 28. cum ſequen. ubi nu. 33. reſpondet in ſpecie ad dictam deciſionem 514. poſt. Cenc. atque eadem Rota recedendo à priori ſenſu Leotardi opinionem canonizavit in Romana vineæ ad reſponſum 28. Junii 1649. coram Arguelles, ideoque dicebam in curia hanc poſtremam Rotæ opinionem tenendam eſſe.

Et ulterius quidquid eſſet de veritate dicti articuli in abstracto, in quo, ut dictum eſt, plus placebat prima opinio, cum reverà iſte non ſit contractus cenſus, ſed quædam commutatio periculi abſque eo quod pecunia data ſit unquam repetibilis, ita ut non intrent termini reſt. in cap. naviganti cum ſimilibus, Attamen difficultatem ceſſare dicebam ex facto, in quo, juxta instrumenti contextum, clare conſtabat de voluntate partium faciendi cenſum realem ſuper fundo fructifero libero, & capaci, ideoque intrabat regula, quod potui nolui &c. Qui enim poſteſt facere actum duplici modo, ſi unum ex illis eligat, ſervare debet illius formam, aliàs eſt nullus; neque ſubſtineri poſteſt alio modo valido tanquam per partes nolit Covarr. de Sponſal. par. 1. cap. 2. n. 2. & 3. Caput aq. dec. 23 par. 1. & cum iſta circumſtantia credebam, etiam in ſenſu veritatis, dictum defectum fundi obſtare validitati actus.

Circa verò alterum fundamentum, ut poſito etiam cenſu valido, impeditum eſſet lucrum ob non implementum, ex iis quæ habemus in terminis ſocietatis officii, Quamvis ſcribentes in contrarium nullam deducereſt relevantem reſponſionem; Nihilominus dubitabam de motivo, illudque minus tutum omnino credebam, quoniam licet in ſocietate officii plures deciſiones, remanendo in ſuperficie, prædictæ concluſionis ratione aſſignent illam deductam ex regula generali, quod nemo reportare debet lu-

crum

erum ex contractu non adimpleto, attamen hæc videtur nimis vaga, & levis ratio, quæ sola ex pluribus ad id non sufficeret, sed vera & solida ratio est altera, quod cum contractus societatis sit ad libitum cuiuslibet ex sociis dissolubilis, hinc proinde eo ipso quod socius passivus non adimplet, præsumitur in socio activo, voluntas non permanendi in societate sub illius implementi conditione inita, undè propterea si pro semestri vel alio termino socius activus fructus in toto vel in parte percipit, tunc contingente casu periculi sit locus lucro, ex ea ratione, quod per receptionem fructuum declaravit animum diversum ab eo, quem lex præsumit, ergò ista est vera ratio, non altera, qua attenda debitor, qui non implevit, non deberet facere lucrum, quamvis fructus illius termini in toto vel in parte soluti essent, quia semper eadem ratio urgeret, ac etiam urgent alia deducta super hoc puncto in sua materia *sub tit. de societ. off.*

Hæc autem ratio adaptabilis non est huic contractui, cuius præcibus ac essenziale requisitum est, ut fors omnino demortua sit, ac omnino irrepitibilis, etiam ex parte debitoris creditore invito, ut plenè probat *Leotar. dicta quaest. 49.* quidquid circa validitatem pacti rescissorii quando fructus non excedit decem pro centenario ex *Megal. & aliis dicat Rovit. super pragm. 2. de cens. in fine*, & sic cadere non potest illa præsumpta voluntas, quæ nullius est operationis, ubi data etiam expressa non esset operativa, sed potius intrare videtur regula juxta magis communem & receptam opinionem, quam sequitur *Rota & Curia*, ut in contractibus nominatis, vel qui eorum speciem sed naturam habent, non implementum non importet penitentiam seu resolutionem actus, sed solum producat actionem ad interesse, nisi consistat implementum prædictum adjectum esse tanquam causam præcisam & finalem sapientem conditionem, sine qua non, proindeque excludentem voluntatem ab initio, ex deductis per *Greg. & adden. dec. 88.* & passim, ac sæpius habetur in sua materia *sub tit. de contract. ac sub altero de credito.*

Deducebam quoque tanquam Advocatus, difficultatem removeri ex facto, ex quo omnes dictæ quaestiones inanes remanebant, dum hæres debitoris pulsatus ad præstandum fidejussorem juxta formam conventionis, voluntariè censum extinxerat, ac sortem restituerat, undè propterea sublatas erat de medio contractus censuales, quem non dubitatur tolli per extinctionem sequutam cum actu retro simili; Verùm erat debile ac minus tutum fundamentum, quoniam quidquid sit, an de reciproco consensu hujusmodi contractus dissolvi possit mediante integra restitutione pecuniæ ad hunc effectum data & respectivè acceptæ, postquam præsertim notabili tempore solutus est fructus excessivus censui perpetuo incongruus, atque ex sola ratione periculi & totalis amissionis sortis tolerabilis, quæ tamen dubitandi ratio in præsentia cessabat, dum fructus ad rationem decem pro centenario dici non poterat excessivus & censui perpetuo incongruus, dum per *Bullam Nicolai V.* usque ad dictam summam sublineatur, & ex qua ratione *Rovit. loco cit.* credit etiam in hac census specie, quoties fructus non excedit decem pro centenario, substitui posse pacta rescissoria, quæ ipse dicit in censibus perpetuis in eo Regno esse in viridi observantia.

Cessare videbatur motivum ex defectu potestatis in hærede patrimonii, quod detectum est non idoneum, id agendi in præjudicium creditorum,

potissimè quia non poterat iste creditor allegare bonam fidem, sub qua, ex recepta æquitate originata à facilitate commercii creditor effugit restitutionem pecuniæ consumptæ vel commixtæ, Tum quia id non procedit in pecunia soluta per hæredem mortuo debitore, ut non semel in sua materia *sub tit. de credito*, Tum etiam stante obligatione facta de restituendo prioribus & potioribus, ac ad omne mandatum, &c. quod facit pecuniam semper extare, dum dicta ultima præsertim clausula, ad omne mandatum operari dicitur creditorem se obligasse ad restitutionem in quemcumque casum, in quem illa de jure facienda esset; Et sic in substantia aliud non aderat solidum fundamentum pro effugienda dicta amissione sortis, nisi illud invaliditatis contractus ex defectu fundi, tunc ex dispositione juris juxta unam opinionem, quam fortius ex voluntate partium ut supra.

Verùm posita etiam dicti motivi subsistentia, adhuc gravis oriebatur difficultas circa restitutionem vel imputationem fructuum, qui cessante periculo exigi non possunt, ut in his specialibus terminis census vitalitii invalidi censuit *Rota in allegata Romana Censuum coram Bichio, & Bevilacqua.*

Pro hujusmodi difficultate evitanda, dicebam, quod licet posita census nullitate, præsertim ex defectu fundi, non debeantur fructus tanquam fructus fundi, adhuc tamen quando nullitas est culpa ex parte debitoris falsò asserentis fundi libertatem & capaciatem, atque creditor est in bona fide, defectus postea orecti ab initio non conscius, tunc ad eandem rationem debentur fructus tanquam damna & interesse, ut *decis. 549. num. 4. cum sequen. post Cenc. & sæpius, ut hoc tit. pluris*. Verùm adhuc dubitabam incongruum videri prætereire velle hujusmodi damna & interesse ad eam excessivam rationem, quæ ex sola ratione periculi percipi consuevit, ac potius illud, ex iis, quæ habentur apud aliquos de Societ. officii, (licet in illis terminis eorum opinio non sit recepta pro Judicis arbitrio) taxandum videretur ad quamdam moderatam rationem fructuum locorum montium, seu alterius honesti fructus in loco currentis & de facili percipiendi, atque ex ista ratione consului clienti, ut aliquam pecuniariam partem concorditer restitueret, & ita de reliquo se tutum redderet, ut puto sequitur.

Aliqui scribentes pro hac eadem parte, satis ac toti insistentes in dicto motivo extinctionis jam sequutæ per actum retro similem restitutionis sortis dicebant non obstare difficultatè resultantem à defectu potestatis hæredis, dū hic id voluntariè non egerat, sed de mandato judicis & viribus Præturæ compulsum, sed erat nimis debile fundamentum, quoniam licet de recto fundo minus libero vel minus capaci, seu in casu non præstiti fidejussoris vel cædulæ bancariz conventæ seu alterius consimilis implementi creditor census jus habeat agendi contra debitorem ad sortem juxta *decis. 88. Gregor.* & passim, attamen id non procedit ad effectum repetibilitatis ac juris cogendi invitum debitorem ad extinctionem, sed ad solum effectum deponendi loco cautionis, & ut vel debitor ita tædio affectus adimpleat, vel ea pecunia investiat in acquisitionem fundi liberi & capaci,

& sic dici non poterat extinctionem factam esse de judicis mandato.